

تأثیر مؤلفه های دینی بر معماری دوره صفوی و بازتاب آن در بقعه شیخ صفی الدین اردبیلی

نادر لطفی صمیمی*

*دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه محقق اردبیلی n.lotfislamimi@yahoo.com

چکیده :

هنر معماری بی شک یکی از برترین هنرهاست که روح آدمی را به قله های رفیع زیبایی و معنویت سوق می دهد. این هنر والا از دیرباز با موضوع دین و مؤلفه های دینی پیوند خورده است. آثار هنری به دست آمده از بناهای بسیار قدیمی حکایت از تأثیر دین در هنر دارد. در آیین های بودا و مصر باستان این امر به روشنی دیده می شود. این تأثیر در آثار معماری پیش از اسلام ایران زمین نیز نمایان است اما پس از ظهور اسلام در ایران نمود آن پررنگ تر می شود. با احیای مکتب تشیع به دست صفویه در اردبیل دگرگونی عمیقی در هنر ایرانی و پیوند هنر و هنرمند با مؤلفه های دینی و مذهبی به وقوع پیوست و این امر در بناهای فاخر به جا مانده از این دوران، با نقش ها و نگاره ها و کتیبه هایی که بر پیشانی آنان می درخشند، به وضوح نمایان است. در این مقاله سعی شده است تا جایی که مقدور است تأثیر مؤلفه های دینی و مذهبی بر معماری شیعی دوره صفوی مورد بحث و بررسی قرار گرفته و نقش آن در خلق آثار ماندگار این دوره و بازتاب آن در بقعه شیخ صفی الدین اردبیلی به عنوان نگین آثار هنری دوره صفوی موشکافی شود.

کلید واژه ها: مؤلفه های دینی، معماری، صفویه، تشیع، اردبیل

۱. مقدمه:

۱-۱. اهمیت مسئله:

عوامل بسیاری در روند توسعه و پیشرفت معماری اسلامی تأثیرگذار بودند. رشد و ترقی هنر معماری اسلامی متأثر از اندیشه های اصیل اسلامی است و مؤلفه های دینی و مذهبی در هر یک از دوران های تاریخ، در تحول هنر معماری تأثیر بسزایی داشته است به طوری که در هر دوران وارد مرحله جدیدی از پیشرفت و توسعه شده است. بدون شک بررسی روند این تحول رو به جلو و نقش مؤلفه های دینی در شکل گیری معماری شیعی به عنوان یک سبک اصیل ضروری به نظر می رسد.

۱-۲. پیشینه تحقیق:

نفوذ دین در حوزه هنر معماری موضوع تحقیقات گسترده ای شده است. در زمینه هنر دینی و رابطه دین با هنر به ویژه هنر معماری پژوهش های متعددی صورت گرفته است که به تعدادی از آنها اشاره می شود:

۱-۲-۱. پایان نامه کارشناسی ارشد آقای امیر حسین ذکر گو با موضوع «هنر مقدس، هنر مذهبی» که در ۱۳۸۰ در واحد تهران مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی ارائه شده است. در این رساله نویسنده به تأثیر دین و مذهب در هنرهای مختلف پرداخته است.

۱-۲-۲. پایان نامه معماری بناهای مذهبی در عرفان اسلامی که توسط خانم فاطمه موسوی علیانی در سال ۱۳۸۴ در دانشگاه تهران ارائه شده است. در این رساله نویسنده به تأثیر و جایگاه عرفان اسلامی در احداث بناهای مذهبی پرداخته است.

۱-۲-۳. مقاله هنر و معماری دینی در بقعه شیخ صفی الدین اردبیلی که توسط خانم ها المیرا زاهدیان و یلدا مترجم دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد رشته معماری دانشگاه آزاد اسلامی تبریز در سال ۱۳۹۴ نوشته شده است.